EURÓPAI BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2011.6.14.
COM(2011) 327 végleges

ZÖLD KÖNYV

A kölcsönös bizalom megerősítése a jog érvényesülésén alapuló európai térségben – Zöld könyv az őrizetre vonatkozó uniós büntető igazságszolgáltatási jogszabályok alkalmazásáról

TARTALOMJEGYZÉK

1. Célkitűzés 2

2. Mik az EU érdekei ezen a területen? 3

3. A kölcsönös elismerésre vonatkozó eszközök és az őrizet közötti összefüggés 4

3.1. Az európai elfogatóparancs (EEP) 4

3.2. A fogvatartottak átszállítása 6

3.3. Próbaidő és alternatív szankciók 7

3.4. Igazságügyi felügyeletet elrendelő európai határozat (ESO) 7

3.5. Végrehajtás 9

4. Az előzetes letartóztatás kérdése 9

4.1. Az előzetes letartóztatás időtartama 10

4.2. Az előzetes letartóztatás okainak rendszeres felülvizsgálata / kötelező maximális időszakok 11

5. Gyermekek 12

6. Börtönkörülmények 12

6.1. Az őrizethez kapcsolódó jelenlegi uniós szintű tevékenységek 13

6.2. A börtönkörülmények tagállamok általi ellenőrzése 13

6.3. Európai börtönszabályok 14

7. Nyilvános konzultáció 14

MELLÉKLETEK 16

1. táblázat: A fogva tartottak száma az Európai Unióban 2009–2010 16

2. táblázat: Jelenlegi uniós szintű támogatási tevékenységek 19

1. CÉLKITŰZÉS

A Bizottság fel kívánja mérni, mennyire befolyásolják az Európai Unióban az őrizettel kapcsolatos kérdések[1] a kölcsönös bizalmat, illetve ebből fakadóan a kölcsönös elismerést és általában magát az igazságügyi együttműködést. Bár a börtönkörülmények és a büntetés-végrehajtás kérdése a tagállamok hatáskörébe tartozik, a kérdésben a Bizottság is érintett, mivel a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térségnek az egyik alapvető eleme a bírósági határozatok kölcsönös elismerésének elve.

A kölcsönös elismerés hatékony alkalmazásához elengedhetetlen az igazságügyi hatóságok egymásba vetett kölcsönös bizalma. Ezért a tagállamoknak a korábbiaknál alaposabban tisztában kell lenniük egymás büntető igazságszolgáltatási rendszerével.

A Tanács a büntetőeljárásokban a gyanúsítottak vagy vádlottak eljárási jogainak megerősítését célzó ütemtervről szóló állásfoglalásában[2] a következőket állapította meg: *„Tagállamonként rendkívül eltérő az az időtartam, amelyet valamely személy az ügyének bírósági tárgyalása előtt és a bírósági eljárás folyamán előzetes letartóztatásban tölthet. A tárgyalást megelőzően túlságosan hosszú letartóztatási idő káros az egyénre nézve, kedvezőtlenül érintheti a tagállamok közötti igazságügyi együttműködést, és nem képviseli az Európai Unió által vallott értékeket.”*

A Tanács ezért felkérte a Bizottságot, hogy nyújtson be zöld könyvet az előzetes letartóztatásról. A Bizottság a Tanács kérésére ezt a zöld könyvet dolgozta ki az eljárási jogokról szóló jogszabálycsomag részeként.

A zöld könyvben megvizsgáljuk, milyen összefüggés áll fenn a börtönkörülmények és a kölcsönös elismerésre vonatkozó eszközök – például az európai elfogatóparancs – között, továbbá kitérünk az előzetes letartóztatás kérdésére, és széleskörű nyilvános konzultációt indítunk tíz kérdés alapján.

A Stockholmi Program[3] az őrizet, valamint az ahhoz kapcsolódó kérdések mérlegelésére ösztönzi a Bizottságot: *„Az Európai Tanács úgy véli, hogy a fogvatartás terén erőfeszítéseket kell tenni a kölcsönös bizalom erősítése és a kölcsönös elismerés elvének a hatékonyabb érvényesítése érdekében. Törekedni kell a legjobb gyakorlatok cseréjének előmozdítására, és támogatni kell az Európa Tanács által jóváhagyott európai börtönszabályok végrehajtását. Szintén foglalkozni kell az olyan kérdésekkel, mint a szabadságvesztés alternatívái, a fogvatartással kapcsolatos kísérleti projektek és a büntetés-végrehajtás legjobb gyakorlatai. A Bizottság felkérést kap arra, hogy a Lisszaboni Szerződés adta lehetőségeket kihasználva tovább foglalkozzon ezzel a kérdéskörrel.”*

Az Európai Parlament évek óta sürgeti a Bizottságot az őrizethez kapcsolódó különböző kérdésekben való fellépésre. Az Európai Parlament a Stockholmi Programról[4] szóló állásfoglalásában hangsúlyozta az uniós büntetőjogi térség felépítésének fontosságát, amelyet többek között a börtönkörülmények minimumszabályai és az EU-ban fogvatartottak jogainak közös felsorolása segítségével kell létrehozni. Mindezt az Európai Parlament

---

1 Az „őrizet” kifejezést itt kizárólag az emberi jogok európai egyezménye 5. cikke (1) bekezdésének a), b) és c) pontjának értelmében vett, bűncselekményt követően történő szabadságtól való megfosztásra használjuk, tehát nem tartozik ide semmilyen más célból történő őrizet (például a migránsok őrizete).

2 Állásfoglalás a büntetőeljárásokban a gyanúsítottak vagy vádlottak eljárási jogainak megerősítését célzó ütemtervről (HL C 295., 2009.12.4., 1. o.).

3 HL C 115., 2010.4.4., 1. o.

4 Az Európai Parlament állásfoglalása (2009. november 25.) „A szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésén alapuló térség a polgárok szolgálatában – a stockholmi program” című bizottsági közleményről, P7_TA(2009)0090.

megerősítette a fogvatartottak alapvető jogainak európai unióbeli megsértéséről szóló, 2011. februári írásbeli nyilatkozatában is[5].

2. MIK AZ EU ÉRDEKEI EZEN A TERÜLETEN?

Az őrizet kérdései – legyen szó akár az előzetes letartóztatásba helyezettek, akár az elítéltek esetéről – a tagállamok hatáskörébe tartoznak. Ennek ellenére indokolt, hogy ezeket a kérdéseket a szubszidiaritás elvét tiszteletben tartva az Európai Unió is behatóbban tanulmányozza.

Az őrizettel kapcsolatos kérdések azért jelentősek az Európai Unió számára, mert egyrészt fontos elemét képezik azoknak a jogoknak, amelyeket védeni kell a kölcsönös bizalom előmozdítása, valamint a kölcsönös elismerésre vonatkozó eszközök zökkenőmentes működésének biztosítása érdekében, másrészt az Európai Uniónak bizonyos értékek érvényesítésére is törekednie kell.

A Bizottság a kölcsönös bizalom előmozdítása szempontjából kiemelt fontosságot tulajdonít a büntető igazságszolgáltatás területén irányadó eljárási jogok megerősítésének, amit úgy kíván megvalósítani, hogy minimumszabályokat határoz meg a büntetőeljárás alá vont gyanúsítottakra és vádlottakra vonatkozóan. A személyhez fűződő jogok védelmének bevezetendő minimális szintje nemcsak az egyes személyek számára lenne kedvező Unió-szerte, hanem előmozdítaná azt a szükséges kölcsönös bizalmat is, amely ellensúlyozni képes az igazságügyi együttműködési intézkedések következtében kibővült ügyészi, a bírósági és nyomozati hatásköröket.

Ezért a Bizottság olyan intézkedéscsomagot dolgozott ki a gyanúsítottak és vádlottak eljárási jogaival kapcsolatban[6], amely előmozdítja majd az igazságszolgáltatás területén tevékenykedő szakemberek körében kialakítandó kölcsönös bizalmat, miközben szem előtt tartja az egyes tagállamok eltérő jogi hagyományait és jogrendszereit.

A Bizottság korábban is hangsúlyozta, hogy a tagállamok közötti kölcsönös bizalom kialakításához létfontosságú az alapvető jogok tiszteletben tartása az EU-ban. Amennyiben az uniós jog tagállami végrehajtása során hiányzik az alapvető jogok érvényesülésébe vetett bizalom, ez akadályozza a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térségben alkalmazott együttműködési eszközök működését és megerősödését[7].

Az Európai Unió Alapjogi Chartája megállapítja azt a normát, amelyet valamennyi uniós tagállamnak be kell tartania az uniós jogszabályok végrehajtásakor. Az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) emellett kimondta, hogy az elfogadhatatlan börtönkörülmények kimeríthetik az emberi jogok európai egyezménye (EJEE) 3. cikkének megsértését. Az Európai Unió Alapjogi Chartája 4. cikkének szövege azonos az emberi jogok európai egyezménye 3.

---

5 Írásbeli nyilatkozat a fogvatartottak alapvető jogainak európai unióbeli megsértéséről, több európai parlamenti képviselő beadványa, 06/2011, 2011.2.14.

6 A javaslat a következőket öleli fel: a büntetőeljárás során igénybe vehető tolmácsoláshoz és fordításhoz való jog (a 2010 októberében elfogadott 2010/64/EU irányelv), a büntetőeljárás során kapható tájékoztatáshoz való jog, az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog, a fogva tartás alatti kommunikáció joga, a veszélyeztetett gyanúsítottak és vádlottak védelme és a költségmentesség igénybe vétele.

7 A Bizottság közleménye az Európai Unió Alapjogi Chartájának hatékony végrehajtására irányuló stratégiáról – COM (2010) 573.

cikkével, hatálya és jelentése is ugyanaz. Az Európai Unió Alapjogi Chartája 19. cikkének (2) bekezdése kimondja továbbá, hogy senki sem adható át olyan államnak, ahol komolyan fenyegeti az a veszély, hogy embertelen vagy megalázó bánásmódnak vetik alá.

Bár az emberi jogok európai egyezményének előírásai érvényesek valamennyi tagállam jogára és büntetőeljárásaira, továbbá a tagállamoknak az uniós jog alkalmazása során be kell tartaniuk az Európai Unió Alapjogi Chartáját is, még mindig kétséges, milyen módon érvényesíthetők EU-szerte ezek a normák.

3. A KÖLCSÖNÖS ELISMERÉSRE VONATKOZÓ ESZKÖZÖK ÉS AZ ŐRIZET KÖZÖTTI ÖSSZEFÜGGÉS

A börtönkörülmények közvetlenül befolyásolhatják a bírósági határozatok kölcsönös elismerésére vonatkozó elv zavartalan érvényesülését. Az előzetes letartóztatásban tartott személyeknek és az elítélteknek egyaránt joguk van ahhoz, hogy megfelelő színvonalú körülmények között tartsák őket fogva. A börtönökben uralkodó túlzsúfoltság, valamint a fogvatartottakkal való rossz bánásmódra vonatkozó híresztelések alááshatják az Európai Unión belüli igazságügyi együttműködés megalapozásához szükséges bizalmat.

A kölcsönös elismerés elve a tagállamok közötti kölcsönös bizalom meglétén alapul. Az Európai Unióban valamennyi bírósági határozatot – kibocsátási helyétől függetlenül – egyenértékűnek kell elismerni és végre kell hajtani. E követelmény hátterében az áll, hogy az Európai Unión belüli büntető igazságszolgáltatási rendszereket ha nem is azonosnak, de legalábbis egyenértékűeknek kell tekinteni. A bírósági határozatokat általában a végrehajtó állam bírái hajtják végre. A bíráknak ehhez meg kell bizonyosodniuk arról, hogy az eredeti határozatot tisztességesen hozták meg (azaz az érintett személy jogait nem sértették meg a határozat meghozatalakor), és a másik tagállamba visszaküldött személy jogait teljes mértékben tiszteletben tartják.

Az őrizet területén fennálló kölcsönös bizalom nélkül nem tudnak megfelelően működni az Európai Unió fogva tartással kapcsolatos, kölcsönös elismerésre vonatkozó eszközei, mert előfordulhat, hogy egy tagállam nem hajlandó elismerni és végrehajtani egy másik tagállam hatóságai által hozott határozatot. Ha nem teszünk további erőfeszítéseket a börtönkörülmények javítására és a fogva tartás alternatíváinak előmozdítására, valószínűleg nehéz lesz szorosabbra fűzni a tagállamok közötti igazságügyi együttműködést.

A börtönkörülmények kérdése számos kölcsönös elismerésre vonatkozó eszközt érinthet: ilyen az európai elfogatóparancsról szóló tanácsi kerethatározat, a fogvatartottak átszállítása, az alternatív szankciók kölcsönös elismerése, a próbaidő és az igazságügyi felügyeletet elrendelő európai határozat.

3.1. Az európai elfogatóparancs (EEP)[8]

Az európai elfogatóparancs olyan dokumentum, amely alapján a tagállamok kérhetik egymástól az érintett személyek átadását tárgyaláson való megjelenés, illetve büntetés letöltése céljából. Az európai elfogatóparancs tehát mind az előzetes letartóztatás, mind a tárgyalás utáni fogva tartás esetén szerepet játszik.

[8] A Tanács 2002. június 13-i kerethatározata (HL L 190., 2002.7.18., 1. o.).

Az európai elfogatóparancs a jelek szerint igen hasznos eszköz annak megakadályozásához, nehogy a bűnözők – különösen a határokon átnyúló dimenzióval rendelkező súlyos és szervezett bűnözés esetében – a határok átlépésével elkerülhessék az igazságszolgáltatást. Az elfogatóparancs végrehajtása során – így az alapjául szolgáló kölcsönös elismerés alapvető elvének érvényesítésekor is – ugyanakkor mindig tiszteletben kell tartani az alapvető jogokat. Az európai elfogatóparancsról szóló kerethatározat 1. cikkének (3) bekezdése kimondja, hogy a tagállamoknak tiszteletben kell tartaniuk az alapvető jogokat és az alapvető jogelveket, beleértve az Európai Unió Alapjogi Chartájának 4. cikkét és az emberi jogok európai egyezményének 3. cikkét. Emellett a kerethatározat nem tartalmaz kötelezettséget az igazságügyi hatóságokkal szemben az érintett személy átadására, amennyiben az ügy körülményeit mérlegelve arra a meggyőződésre jutottak, hogy az átadást követően a személy alapvető jogai az elfogadhatatlan börtönkörülményekből fakadóan sérülnének.

Az európai elfogatóparancs alapján átadott fogvatartottakkal való rossz bánásmód azonban csak akkor esik az Európai Unió Alapjogi Chartája 4. cikkének és az emberi jogok európai egyezménye 3. cikkének hatálya alá, ha súlyossága meghalad egy bizonyos minimális szintet. Nemrégiben egy európai elfogatóparanccsal kapcsolatos eljárásban a felek erre a szintre hivatkoztak, amikor azon az alapon vitatták az átadást, hogy a kibocsátó államban állítólagosan nem uralkodnak megfelelő börtönkörülmények (lásd a keretes példát).

Például: Az ír legfelsőbb bíróság nemrégiben a *The Minister for Justice Equality and Law Reform kontra Robert Rettinger* ügyben hozott 2010. július 23-i ítéletében másodfokon megsemmisítette az ír elsőfokú bíróság határozatát, amely az európai elfogatóparancs alapján egy gyanúsítottnak a kibocsátó államba történő átadására vonatkozott. A legfelsőbb bíróság az ügyet visszautalta megfontolásra az elsőfokú bírósághoz azzal, hogy szigorú vizsgálat során mérlegelje a rendelkezésére álló bizonyítékokat, és állapítsa meg, fennáll-e a valós veszélye annak, hogy az átadandó személy az emberi jogok európai egyezménye 3. cikkével ellentétes bánásmódban részesüljön. Az ír legfelsőbb bíróság határozatában az Emberi Jogok Európai Bírósága több olyan, börtönkörülményekre vonatkozó ítéletére is hivatkozott, amelyekben az Emberi Jogok Európai Bírósága megállapította, hogy a felpereseket embertelen és megalázó körülmények között tartották fogva.

Ebben az esetben tehát az átadást az őrizettel kapcsolatos kérdések miatt vitatták: a felek álláspontja szerint a kibocsátó államban uralkodó körülmények nem feleltek meg az Európai Unió Alapjogi Chartájában és az emberi jogok európai egyezményében foglalt előírásoknak.

A problémák a tárgyalás előtti és a tárgyalás utáni szakaszban egyaránt felmerülnek[9]. Amennyiben egy adott ügyben az igazságügyi hatóság meggyőzőnek tartja az őrizettel kapcsolatban előadott érveket, akár meg is tagadhatja az átadást. Ha azonban mégsem végződik elutasítással az eljárás, akkor is sérül „a tagállamok közötti nagyfokú bizalom” (amelyre a kerethatározat (10) preambulumbekezdése szerint az európai elfogatóparancs rendszere épül), amennyiben az igazságügyi hatóságoknak újra és újra mérlegre kell tenniük ezt a bizalmat az őrizettel kapcsolatos elismert hiányosságok kapcsán.

Mivel az emberi jogok európai egyezménye 6. cikkének (1) bekezdése rögzíti a gyors tárgyaláshoz fűződő jogot, azoknál az államoknál, ahol az előzetes letartóztatás időtartama szélsőségesen hosszú, előfordulhat, hogy az európai elfogatóparancsot végrehajtó tagállam kifogásolja az eszköz használatát, hiszen azt a személyek tárgyaláson való részvétele céljából történő gyors átadására hozták létre. Ilyenkor fennáll a veszélye, hogy az érintett személy hónapokig külföldi börtönben várja a tárgyalást, holott hazai környezetében is tartózkodhatna, amíg a kibocsátó állam hatóságai fel nem készülnek a tárgyalásra.

[9] Lásd a Bizottság 2011. április 11-i jelentését az európai elfogatóparancs végrehajtásáról, COM(2011) 175.

3.2. A fogvatartottak átszállítása

2011. december 5-ig végre kell hajtani a kölcsönös elismerés elvének büntetőügyekben hozott, szabadságvesztés büntetéseket kiszabó vagy szabadságelvonással járó intézkedéseket alkalmazó ítéleteknek az Európai Unióban való végrehajtása céljából történő alkalmazásáról szóló, 2008. november 27-i 2008/909/IB tanácsi kerethatározatot[10]. A kerethatározat létrehozza az elítéltek visszaszállításának rendszerét az állampolgárságuk vagy a szokásos tartózkodási helyük szerinti tagállamba (vagy abba a tagállamba, amelyhez szoros kötelékek fűzik). Az 3. cikk (4) bekezdése kimondja, hogy a tagállamoknak tiszteletben kell tartaniuk az alapvető jogokat és az alapvető jogelveket. A kerethatározat célja annak biztosítása, hogy az elítéltek hazájukban tölthessék le büntetésüket, és ezáltal könnyebbé váljon társadalmi rehabilitációjuk.

Például: Péter A. tagállam állampolgára. Miután szokásos tartózkodási helyén, B. tagállamban bűncselekményt követ el, B. tagállamban két évi börtönbüntetésre ítélik. B. tagállam hatóságai jogosultak a hozzájárulása nélkül visszaküldeni A. tagállamba büntetésének letöltésére.

A fogvatartottak átszállításának megvalósítását akadályozhatja, ha a tapasztalatok szerint rosszak a börtönkörülmények, vagy ha fennáll a veszélye, hogy a körülmények nem érik el az Európa Tanács által elfogadott európai börtönszabályokban előírt minimális követelményeket. Amennyiben ugyanis az elítélt el kívánja kerülni az átszállítását, hivatkozhat arra, hogy fennáll a veszélye, hogy átszállítás esetén embertelen vagy megalázó bánásmódban részesüljön.

A kerethatározat feloldja azt a követelményt, hogy az elítéltnek hozzá kell járulnia saját átszállításához. Ez azt jelenti, hogy még a korábbiaknál is nagyobb figyelmet kell fordítani az alapvető jogok átszállítás utáni esetleges sérülésére. Amennyiben könnyebben hozzá lehet férni a többi tagállamban uralkodó börtönkörülményekkel és büntető igazságszolgáltatási rendszerekkel kapcsolatos információkhoz, a kibocsátó állam az átszállítás kezdeményezése előtt minden vonatkozó tényezőt figyelembe tud majd venni.

Fennáll a veszélye annak, hogy az átszállításokkal esetleg az egyik tagállamban uralkodó túlzsúfoltságot szándékozzák enyhíteni, miközben lehet, hogy ezzel egy másik tagállamban éppen hogy fokozódik a túlzsúfoltság. Ez főként akkor jelenthet problémát, ha egy tagállamban különösen nagyszámú olyan fogvatartott van, aki egy másik meghatározott (például szomszédos) tagállam állampolgára.

A kerethatározat sikeres működését nehezíthetik a szabadságvesztéssel járó büntetések végrehajtására vonatkozó jog területén az egyes tagállamok között fennálló különbségek is. Ha valakit az egyik tagállamban bizonyos időre szabadságvesztésre ítélnek, amelyet egy másik tagállamban kell letöltenie, fontos tudnia, hogy mennyi ebből a ténylegesen letöltendő büntetése. Az egyes tagállamok különböző szabályokat írnak elő a feltételes vagy korai szabadlábra helyezésre[11], és ez akadályozhatja az átszállítást, amennyiben kiderül, hogy az

---

10 A Tanács 2008. november 27-i 2008/909/IB határozata (HL L 327., 2008.12.5., 27. o.).

11 Egyes tagállamokban léteznek a fogvatartottak automatikus korai szabadlábra helyezésére vonatkozó rendelkezések, másokban mérlegelési mechanizmusok vannak, megint másokban pedig együttesen alkalmazzák a mérlegelési és automatikus rendelkezéseket. Eltérőek a korai szabadlábra helyezett elkövetők felügyeletére vonatkozó rendelkezések is, és az a lehetőség (vagy egyéb), hogy a fogvatartottak a börtönben munkavégzéssel érdemelhessék ki büntetésük enyhítését. A szabadságvesztéssel járó büntetések letöltésének módjában is vannak különbségek a tagállamok között. Néhány tagállamban olyan rendelkezések léteznek, amelyek alapján a fogvatartottak a hétvégén vagy este is letölthetik a szabadságvesztéssel járó büntetésüket, míg más tagállamok a napközbeni fogva

érintett személy hosszabb büntetést töltene le abban a tagállamban, amelybe átszállították, mint amelyikben az ítéletet meghozták. Fennáll a veszélye annak, hogy a végrehajtó (azaz a szabadságvesztést foganatosító) államban kevésbé nagyvonalú a korai szabadlábra helyezésre alkalmazandó rendszer, mint a kibocsátó (azaz az ítéletet meghozó) államban. Az Emberi Jogok Európai Bírósága szerint[12] ilyenkor nem „zárható ki annak a lehetősége, hogy amennyiben a szabadságvesztést foganatosító (végrehajtó) államban a *de facto* szabadságvesztési időszak kirívóan hosszabb, az emberi jogok európai egyezményének 5. cikke (szabadsághoz és biztonsághoz való jog) alkalmazható, és e cikk alapján felmerül az ítéletet meghozó (kibocsátó) állam felelőssége”[13].

3.3. Próbaidő és alternatív szankciók

2011. december 6-ig végre kell hajtani a kölcsönös elismerés elvének az ítéletekre és próbára bocsátást elrendelő határozatokra való, a próbaidő alatti magatartási szabályok és alternatív szankciók felügyelete céljából történő alkalmazásáról szóló, 2008. november 27-i 2008/947/IB tanácsi kerethatározatot[14].

A kerethatározat a tárgyalás utáni szakaszra vonatkozik. A kerethatározat a szabadságvesztést kiváltó különböző alternatív szankciókra és a korai szabadlábra helyezést megkönnyítő intézkedésekre alkalmazza a kölcsönös elismerés elvét. Az 1. cikk (4) bekezdése kimondja, hogy a tagállamoknak tiszteletben kell tartaniuk az alapvető jogokat és az alapvető jogelveket. A kerethatározat azokról a helyzetekről rendelkezik, amikor a próbára bocsátást elrendelő határozatot vagy más alternatív szankciót nem abban a tagállamban hajtják végre, amelyikben az illetőt elítélték, és a kerethatározat kimondja, hogy azt az érintett személy hozzájárulásával bármelyik tagállamban végre lehet hajtani.

Például: Anna A. tagállam polgára, de szabadságát B. tagállamban tölti. B tagállamban bűncselekményt követ el, amiért szabadságvesztéssel járó büntetés helyett közmunka végzésére ítélik. Anna jogosult visszatérni a hazájába, hazájának hatóságai pedig kötelesek elismerni a közmunkára vonatkozó ítéletet, és felügyelni annak Anna általi végrehajtását.

A kerethatározat a szabadságvesztést kiváltó különböző alternatív szankciókra és a korai szabadlábra helyezést megkönnyítő intézkedésre alkalmazza a kölcsönös elismerés elvét. Megfelelően akkor lehetne alkalmazni, ha az Unió valamennyi jogrendszere alkalmazná a próbára bocsátást és a szabadságvesztést kiváltó alternatív szankciókat. Annak érdekében, hogy a tagállamok megfelelően és hatékonyan alkalmazzák a szabályokat, ezeket az intézkedéseket esetleg uniós szinten kellene előmozdítani.

3.4. Igazságügyi felügyeletet elrendelő európai határozat (ESO)

A kölcsönös elismerés elvének az Európai Unió tagállamai közötti, az előzetes letartóztatás alternatívájaként felügyeleti intézkedéseket elrendelő határozatokra történő alkalmazásáról szóló, 2009. október 23-i 2009/829/IB tanácsi kerethatározatot[15] 2012. december 1-jéig kell

---

tartást teszik lehetővé. Számos más tagállam ugyanakkor jóval „hagyományosabban” értelmezi a szabadságvesztést, és egyáltalán nem ismeri ezeket a fajta büntetés-végrehajtási lehetőségeket.

12 A *Szabó kontra Svédország* ügyben benyújtott 28578/03. számú kérelem elfogadhatóságáról hozott jogerős határozat, 2006. június 27.

13 Lásd: Dirk van Zyl Smit és Sonja Snacken: Principles of European Prison Law and Policy (Az európai börtönjog és börtönpolitika alapelvei). Penology and Human Rights (Büntetés és emberi jogok), OUP, 2009, 8. fejezet, Release (Szabadlábra helyezés).

14 A Tanács 2008. november 27-i 2008/947/IB határozata (HL L 337., 2008.12.16., 102. o.).

15 A Tanács 2009. október 23-i 2009/829/IB kerethatározata (HL L 294., 2009.11.11., 20. o.).

végre hajtani. A kerethatározat 5. cikke előírja, hogy a tagállamoknak tiszteletben kell tartaniuk az alapvető jogokat és az alapvető jogelveket.

Az igazságügyi felügyeletet elrendelő európai határozat az előzetes letartóztatás megszüntetésére vonatkozik. Lehetővé teszi a szabadságelvonással nem járó felügyeleti intézkedések átruházását arról a tagállamról, ahol az ott lakóhellyel nem rendelkező személyt bűncselekmény elkövetésével gyanúsítják, arra a tagállamba, amelyben az illető szokásos lakóhelye található. Így a gyanúsított hazájában kerülhet felügyeleti intézkedés alá mindaddig, amíg ki nem tűzik a másik tagállamban tárgyalását, ezért a jövőben csökkenhet az adott tagállamban lakóhellyel nem rendelkező, előzetes letartóztatásban tartott uniós polgárok száma.

Például: Hans A. tagállamban lakik. B. tagállamban bűncselekmény vádjával letartóztatják. Tárgyalására legkorábban hat hónap múlva kerül sor. Ha lakóhellyel rendelkezne B. tagállamban, a bíró hajlandó lenne óvadék ellenében szabadlábra helyezni azzal a feltétellel, hogy jelentkeznie kell a rendőrségen, mivel azonban Hans másik tagállamban lakik, és a tárgyalásig haza szeretne menni, a bíró nem szívesen engedi szabadlábra. Attól tart ugyanis, hogy Hans mégsem fog visszatérni, vagy akár meg is szökik. Az igazságügyi felügyeletet elrendelő európai határozat alapján azonban a bíró hazaengedheti Hans-ot jelentkezési kötelezettség mellett, miközben felkéri A. tagállam hatóságait, hogy biztosítsák, hogy Hans a B. tagállam bírósága által kibocsátott határozatnak megfelelően valóban jelentkezik a rendőrségen.

Az igazságügyi felügyeletet elrendelő európai határozatról szóló kerethatározat számos különféle alternatív felügyelet alkalmazásáról rendelkezik az előzetes letartóztatással szemben: ilyen például az a kötelezettség, hogy értesítse a végrehajtó állam hatáskörrel rendelkező hatóságát lakóhelye megváltoztatásáról, különösen a büntetőeljárás során lefolytatandó meghallgatásra vagy tárgyalásra szóló idézések átvétele érdekében; az arra vonatkozó tilalom, hogy az érintett személy a kibocsátó vagy végrehajtó államban belépjen bizonyos helyekre; az érintett személy kötelezése arra, hogy meghatározott időpontokban meghatározott helyen tartózkodjon; a végrehajtó állam területének elhagyásával kapcsolatos korlátozás; meghatározott időközönkénti jelentkezési kötelezettség valamely meghatározott hatóságnál; pénzösszeg letétbe helyezésének kötelezettsége; valamilyen másfajta garancia biztosításának kötelezettsége vagy elvonókúrán történő részvétel kötelezettsége.

Az igazságügyi felügyeletet elrendelő európai határozat rendszere a kibocsátó tagállam mérlegelési jogkörén alapul, ezért nehéz előre megmondani, hogyan fogják majd a nemzeti bíróságok alkalmazni, és milyen viszonyban lesz az európai elfogatóparanccsal. Az is kérdéses, hogy milyen gyakran fogják majd alkalmazni az igazságügyi felügyeletet elrendelő európai határozatot.

Az igazságügyi felügyeletet elrendelő európai határozat sikeres működésének feltétele a kölcsönös bizalom. Fennáll azonban annak a veszélye, hogy az eszközt nem fogják valamennyi tagállamban egységesen alkalmazni, hanem csak azon országokban, amelyek között fennáll a kölcsönös bizalom.

Célszerű lenne ösztönözi az előzetes letartóztatással szembeni alternatív intézkedések alkalmazását. Az igazságügyi felügyeletet elrendelő európai határozat alkalmazása mellett elő kell mozdítani az olyan alternatív intézkedések igénybe vételét, mint például az elektronikus eszközök révén gyakorolt felügyeletet annak érdekében, hogy a tagállamok megfelelően és hatékonyan alkalmazzák az igazságügyi felügyeletet elrendelő európai határozatra vonatkozó szabályokat, és csökkenjen az előzetes letartóztatások száma.

3.5. Végrehajtás

Még a kerethatározatok átültetése (2011., illetve 2012.) előtt meg kell vizsgálni, hogy a jelenlegi börtönkörülmények lehetővé teszik-e a kölcsönös bizalom oly mértékű meggyökerezését, hogy ne akadályozza semmi a kölcsönös elismerésre vonatkozó eszközök Unión belüli alkalmazását.

Fontos, hogy a tagállamok haladéktalanul átültessék nemzeti jogukba és helyesen alkalmazzák a kerethatározatokat. A Bizottság kész támogatást és iránymutatást nyújtani a tagállamoknak a helyes gyakorlatokkal kapcsolatban, és 2010-től tovább folytatja a végrehajtásra vonatkozó regionális találkozók szervezését, mivel azok a jelek szerint nagymértékben hozzájárultak a végrehajtási folyamathoz.

KÉRDÉSEK A KÖLCSÖNÖS ELISMERÉSRE VONATKOZÓ ESZKÖZÖKKEL KAPCSOLATBAN

1) *A tárgyalás előtti szakaszban:* Milyen szabadságelvonással nem járó alternatívái vannak Önöknél az előzetes letartóztatásnak? Beváltak-e ezek az alternatív szankciók? Elő lehetne-e uniós szinten mozdítani az előzetes letartóztatással szembeni alternatívákat? Ha igen, hogyan?

2) *A tárgyalás utáni szakaszban:* Milyen főbb szabadságvesztést kiváltó alternatív szankciók vannak az Önök jogrendjében (például közmunka vagy próbaidő)? Beváltak-e ezek az alternatív szankciók? Elő lehetne-e mozdítani uniós szinten a próbaidőre bocsátást, illetve a szabadságvesztést kiváltó egyéb alternatív szankciókat? Ha igen, hogyan?

3) Önök szerint hogyan befolyásolhatják a börtönkörülmények az európai elfogatóparancs megfelelő működését? Hogyan befolyásolhatják a fogvatartottak átszállításáról szóló kerethatározat működését?

4. AZ ELŐZETES LETARTÓZTATÁS KÉRDÉSE

Az őrizet elrendelésének feltétele, hogy tiszteletben kell tartani a szabadsághoz való jogot (az emberi jogok európai egyezménye 5. cikkének (1) bekezdése), amely szorosan kapcsolódik az ártatlanság vélelméhez[16]. Az Európai Unió Alapjogi Chartája 48. cikkének (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „[m]inden gyanúsított személyt mindaddig ártatlannak kell vélelmezni, amíg bűnösségét a törvénynek megfelelően meg nem állapították”. Az ártatlanság vélelméről rendelkezik továbbá az emberi jogok európai egyezménye 6. cikkének (2) bekezdése és a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya[17] is[18]. Az előzetes letartóztatás e zöld könyv összefüggésében azt az időszakot fedi le, amíg az ítélet jogerőssé nem válik[19]. Az előzetes letartóztatás valamennyi tagállam igazságszolgáltatásában rendkívüli jellegű intézkedésnek számít. Csak olyankor alkalmazható, ha minden más intézkedést elégtelennek ítélnek. Néhány európai rendszerben alkotmányos norma is rögzíti az előzetes letartóztatást, ami arról árulkodik, hogy az ártatlanság vélelmének megfelelően nagyobb hangsúlyt kap a

---

16 Lásd a Bizottság zöld könyvét az ártatlanság vélelméről, COM(2006) 174., 2006.4.26.

17 A Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya röviden: ICCPR.

18 Az Európai Unió Alapjogi Chartája 48. cikkének (1) bekezdése és a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 14. cikkének (2) bekezdése.

19 Ugyanígy a zöld könyvben a legtöbb uniós tagállamhoz hasonlóan tágan értelmezzük az „előzetes letartóztatás” fogalmát, és mindazon fogvatartottakra vonatkoztatjuk, akikkel szemben még nem született jogerős ítélet.

szabadság elve. Az előzetes letartóztatás ezek szerint csak korlátozott körülmények között alkalmazható, és rögzítve vannak az alkalmazására vonatkozó speciális kritériumok és eljárások. Például csak abban az esetben alkalmazható, ha a bíróság megállapította, hogy a vádlott esetében fennáll a szökés komoly veszélye, a vádlott a közösség, az áldozatok vagy tanúk biztonságát fenyegeti, vagy fennáll a nyomozás akadályoztatásának veszélye. A vádlottak fogvatartotti státuszát azonban minden esetben ellenőrizni kell, és esetleges szabadlábra helyezésük lehetőségét a teljes igazságszolgáltatási időszakban rendszeresen felül kell vizsgálni. A tárgyalások ütemezésekor előbbre kell sorolni azokat az ügyeket, amelyeknek vádlottjai fogva tartás alatt állnak. A büntetőügyekben az arányosság elve alapján csak akkor szabad kényszerítő intézkedéseket – például előzetes letartóztatást vagy annak alternatíváit – alkalmazni, ha ez mindenképpen elkerülhetetlen, és csak addig, ameddig szükséges. A konkrét esetekben a nemzeti igazságügyi hatóságok feladata annak biztosítása, hogy a vádlott előzetes letartóztatásban tartása ne lépje túl az ésszerű időt, és megfeleljen az ártatlanság vélelme és a szabadsághoz fűződő jog elvének, ugyanakkor megfeleljen a bűncselekmények kivizsgálásának szükségességének.

4.1. Az előzetes letartóztatás időtartama

Az egyes tagállamokban jelentősen különbözik a személyek által előzetes letartóztatásban töltött idő. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlata szerint az előzetes letartóztatást kivételes intézkedésnek kell tekinteni, és a lehető legszélesebb körben kell alkalmazni szabadságelvonással nem járó felügyeleti intézkedéseket. A gyakorlatban azonban azok a vádlottak, akik nem állampolgárai az adott tagállamnak, gyakran hátrányos helyzetbe kerülnek az óvadék alkalmazásakor, mivel a hatóságok úgy ítélik meg, hogy esetükben nagyobb a szökés veszélye, mint azoknál, akik az adott tagállam állampolgárai. Következésképpen egyes vádlottak szabadlábra helyezését rendszeresen megtagadják – azaz megvonják tőlük a szabadsághoz való jogukat –, egyszerűen azért, mert kevesebb kötelékkel kapcsolódnak a joghatósággal rendelkező tagállamhoz.

Néhány országban a jog egyáltalán nem szabályozza az előzetes letartóztatás maximális időtartamát. Vannak olyan országok, ahol akár négy évet is lehet előzetes letartóztatásban tölteni[20]. A méltánytalanul hosszú előzetes letartóztatás káros hatással van az egyénre, ha pedig csak egy bizonyos tagállamra jellemző a szélsőségesen hosszú előzetes letartóztatás, az aláásható a kölcsönös bizalmat.

Az igazságügyi hatóságnak a még megfelelő legenyhébb kényszerítő intézkedést kell alkalmaznia, azaz amennyiben az előzetes letartóztatással szemben alternatív intézkedés is elegendő ahhoz, hogy elkerülhető legyen a szökés vagy a bűnismétlés veszélye, azt kell választania. Ilyen esetekben a hatóságok előzetes letartóztatásba helyezés helyett szabadlábra bocsáthatják és hazájába hazaengedhetik a személyt, majd európai elfogatóparancsot bocsáthatnak ki annak biztosítására, hogy a tárgyaláskor visszatérjen. Ez lehetővé tenné, hogy a bírók kiegyensúlyozottabban éljenek az előzetes letartóztatás lehetőségével, a területükön állandó lakóhellyel nem rendelkező vádlottakat is szabadlábra helyezhessék, és ezzel csökkentsék az előzetes letartóztatások időtartamát.

---

[20] Lásd a hollandiai tilburgi és a németországi greifswaldi egyetem által készített „Pre-trial detention in the European Union, An Analysis of Minimum Standards in Pre-trial Detention and the Grounds for Regular Review in the Member States of the EU" (Előzetes letartóztatás az Európai Unióban, Az EU tagállamaiban az előzetes letartóztatás minimumszabályainak és a rendszeres felülvizsgálat okainak vizsgálata) című tanulmányt.

Végül az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikke és az emberi jogok európai egyezménye[21] úgy rendelkezik, hogy mindenkinek joga van az ésszerű időn belül kitűzött tárgyaláshoz vagy a tárgyalásig történő szabadlábra helyezéshez, és a szabadlábra helyezést a tárgyaláson való megjelenésre nyújtott biztosítékok alapján lehet elbírálni.

4.2. Az előzetes letartóztatás okainak rendszeres felülvizsgálata / kötelező maximális időszakok

Felmerül a kérdés, hogy fokozná-e a tagállamok közötti kölcsönös bizalmat, ha minimumszabályokat dolgoznának ki az előzetes letartóztatás okainak rendszeres felülvizsgálatára és / vagy az előzetes letartóztatás kötelező maximális időszakaira vonatkozóan.

Fontos a gyors tárgyaláshoz és az előzetes letartóztatás megszüntetéséhez való jog (amennyiben nem szólnak súlyos okok amellett, hogy az érintett személyt előzetes letartóztatásban tartsák). Néhány tagállam kötelező maximális időtartamot szab meg az előzetes letartóztatás vonatkozásában. Az emberi jogok európai egyezményének 5. cikke előírja az előzetes letartóztatás bírósági felülvizsgálatát, amit úgy kell értelmezni, hogy a nyomozásért és büntetőeljárásért felelős hatóságok kötelesek rendszeresen megindokolni a gyanúsított előzetes letartóztatásának meghosszabbítását.

Az Európa Tanács előzetes letartóztatásról szóló 2006-13 ajánlása[22] meghatározza az előzetes letartóztatás, valamint a visszaélés elleni biztosítékok feltételeit. Emellett intézkedéseket ajánl az adott személy előzetes letartóztatását alátámasztó okok igazságügyi hatóság általi időszakos felülvizsgálatára.

A Bizottság fel kívánja mérni, hogy javítaná-e a kölcsönös bizalmat, ha jogilag kötelező szabályokat, például az őrizet okainak rendszeres felülvizsgálatára vonatkozó uniós minimumszabályokat vezetnének be.

KÉRDÉSEK AZ ELŐZETES LETARTÓZTATÁSRÓL

4) Ha nincs komoly oka annak, hogy a vádlottat fogva tartsák, kötelező szabadlábra bocsátani. Hogyan alkalmazzák az Önök jogrendszerében ezt az elvet?

5) A kölcsönös bizalmat akadályozhatja, hogy a tagállamok más és más gyakorlatokat alkalmaznak a következők tekintetében: a) az előzetes letartóztatás kötelező maximális időtartamának szabályai és b) az előzetes letartóztatás felülvizsgálatának rendszerességére vonatkozó szabályok. Mi az Önök véleménye? Hogyan lehetne a leginkább csökkenteni az előzetes letartóztatások számát?

6) A bíróságok előzetes letartóztatásba helyezés helyett európai elfogatóparancsot bocsáthatnak ki annak biztosítására, hogy a szabadlábra helyezett és hazájába hazaengedett személy a tárgyalásra visszatérjen. Élnek-e már a bírók ezzel a lehetőséggel, és ha igen, hogyan?

[21] Az emberi jogok európai egyezménye 5. cikkének (3) bekezdése.

[22] Elfogadta az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága 2006. szeptember 27-én.

7) Érdemes lenne-e a kölcsönös bizalom erősítése érdekében uniós minimumszabályokat bevezetni az előzetes letartóztatás maximális időtartamára és az előzetes letartóztatás rendszeres felülvizsgálatára vonatkozóan? Amennyiben igen, hogyan lehetne ezt jobban megvalósítani? Milyen egyéb intézkedésekkel lehetne csökkenteni az előzetes letartóztatások időtartamát?

5. GYERMEKEK

A gyermekek különösen veszélyeztetett helyzetben vannak az előzetes letartóztatás kapcsán. A szabadságelvonás igen hátrányos következményekkel jár a gyermekek harmonikus fejlődésére, és súlyosan akadályozza a társadalomba történő visszailleszkedésüket. Egy nemrégiben készült tanulmány[23] szerint a különböző jogrendszerek eltérőképpen bánnak a gyermekekkel. Az EU-n belül eltérő a büntetőügyi felelősség minimális életkora: Skóciában már nyolcéves kortól, Portugáliában viszont csak 16 éves kortól büntethető valaki. A fiatalkorúakra a legtöbb tagállam külön szabályozást alkalmaz.

Nemzetközi szinten több intézkedés is született a büntetőeljárásban érintett gyermekek jogainak védelmére, többek között az őrizetet illetően. A gyermek jogairól szóló ENSZ-egyezmény 37. cikke úgy rendelkezik, hogy csak a legvégső esetben és a lehető legrövidebb ideig lehet intézkedésként a gyermek letartóztatását és őrizetbe vételét alkalmazni. A gyermekekkel való bánásmód során figyelembe kell venni az életkoruknak megfelelő szükségleteiket, többek között azt, hogy el kell őket különíteni a felnőttektől, és jogot kell biztosítani számukra ahhoz, hogy kapcsolatot tartsanak a családjukkal. Minden szabadságelvonás alatt álló gyermeknek joga van azonnali jogi és egyéb megfelelő segítséghez, valamint ahhoz, hogy szabadságelvonásának jogszerűségét bíróságon vagy más illetékes hatóság előtt támadja.

KÉRDÉS A GYERMEKEKRŐL

8) Vannak-e olyan őrizetet kiváltó alternatív szankciók, amelyeket a gyermekek tekintetében tovább lehetne fejleszteni?

6. BÖRTÖNKÖRÜLMÉNYEK

Az Emberi Jogok Európai Bírósága több ítéletében is felhívta a figyelmet az EU egyes börtöneiben tapasztalható hiányosságokra[24]. A Stockholmi Program kimondja, hogy „Törekedni kell a legjobb gyakorlatok cseréjének előmozdítására, és támogatni kell az európai börtönszabályok végrehajtását. Szintén foglalkozni kell az olyan kérdésekkel, mint a szabadságvesztés alternatívái, az őrizettel kapcsolatos kísérleti projektek és a büntetés-végrehajtás legjobb gyakorlatai.”

---

23 Dokumentum, Strasbourg, 2006. június 6. PC-CP (2006) 09 „Youth custody and the balance between education and punishment – an international comparison of developments and prospects” (A fiatalok fogva tartása, valamint az oktatás és a büntetés egyensúlya – a fejlemények és kilátások nemzetközi összehasonlítása).

24 Lásd többek között a *Peers kontra Görögország* (2001. április 19.), a *Salejmanovic kontra Olaszország* (2009. július 16.) és az *Orchowski kontra Lengyelország* (2010. január 22.) ügyben hozott ítéletet.

6.1. Az őrizethez kapcsolódó jelenlegi uniós szintű tevékenységek

A Bizottság különböző pénzügyi programjai keretében számos börtönökhöz kapcsolódó tevékenységet támogat[25]. Ezek között vannak börtönkörülményekről szóló tanulmányok, gyakorlati oktatási és képzési projektek, a társadalmi befogadással, valamint a korábbi bűnelkövetők visszailleszkedésével foglalkozó projektek.

6.2. A börtönkörülmények tagállamok általi ellenőrzése

A bűnelkövetők rehabilitációjának elengedhetetlen feltételei a megfelelő börtönkörülmények. Több olyan jelentés is készült az uniós börtönökben uralkodó börtönkörülményekről, amelyek szerint némelyik börtön nem éri el a nemzetközi színvonalat, beleértve az Európa Tanács által jóváhagyott európai börtönszabályokat és a börtönbüntetésüket töltő személyekkel való bánásmódról szóló ENSZ-minimumszabályokat[26].

Az európai börtönnormákat elsősorban az Európa Tanács, azon belül is az Emberi Jogok Európai Bírósága, a kínzás megelőzésével foglalkozó bizottság és a Miniszteri Bizottság dolgozza ki. Bár az európai börtönszabályokban felsorolt normák nem kötelezőek, széles körben elfogadottak.

A ENSZ kínzás elleni egyezményének 2006. évi fakultatív jegyzőkönyve (OPCAT) új rendszert alakított ki az őrizeti helyek rendszeres látogatására a fogvatartottakkal való rossz bánásmód megelőzése érdekében. Az OPCAT részes államainak[27] nemzeti szintű megelőzési mechanizmusokat kell kialakítaniuk vagy kijelölniük a börtönök ellenőrzésére.

Az EU és az Európa Tanács közösen finanszíroz egy projektet, amely az európai nemzeti megelőzési mechanizmusok aktív hálózatának létrehozását támogatja azzal a céllal, hogy előmozdítsa a szakértői cseréket és a kritikai véleményformálást.

A Bizottság és az Európa Tanács rendszeres megbeszéléseket folytat arról, hogyan lehetne a párhuzamos munkavégzés elkerülése és a szinergiák előmozdítása érdekében hatékonyabban összehangolni ezen ellenőrzési szervek munkáját. A nemzeti megelőzési mechanizmusok szempontjából fontos olyan informális hálózat keretében tartott rendszeres találkozókat tartani, amelyeken a résztvevők megvitathatják az őrizettel kapcsolatos ügyeket, és átadhatják egymásnak az e téren alkalmazott bevált gyakorlatokat. Érdemes lenne ösztönözni az Európai Unióban működő büntetés-végrehajtási szakemberek rendszeres találkozóját is. Világos azonban, hogy újabb európai uniós szintű börtönellenőrzési hálózat létrehozására nincs szükség. A nemzeti ellenőrző szervek és büntetés-végrehajtási szervezetek részvételével megrendezett eddigi két kerekasztal-beszélgetés tapasztalata az volt, hogy az EU a hozzáadott értéket a különböző hálózatok hatékonyabb koordinációjával tudná biztosítani.

---

25 Lásd a 2. táblázatot.

26 Az Európa Tanács ajánlása (2006) az európai börtönszabályokról és az ENSZ minimumszabályai a börtönbüntetésüket töltő személyekkel való bánásmódról (1995).

27 2011. február 2-áig a következő tagállamok erősítették meg az OPCAT-ot: CY, CZ, DK, EE, FR, DE, LU, MT, NL, PL, RO, SI, ES, SE és UK. A következő tagállamok írták alá az OPCAT-ot: AT, BE, BG, FI, IE, IT és PT.

KÉRDÉS A BÖRTÖNKÖRÜLMÉNYEK ELLENŐRZÉSÉRŐL

9) Hogyan lehetne jobban előmozdítani a börtönkörülmények tagállamok általi ellenőrzését? Hogyan ösztönözhetné az EU a büntetés-végrehajtási szervezeteket hálózatépítésre és a bevált gyakorlatok megállapítására?

6.3. Európai börtönszabályok

Az Európa Tanács által 2006 januárjában elfogadott európai börtönszabályok átfogó iránymutatást tartalmaznak a börtönök üzemeltetéséről és a fogvatartottakkal való bánásmódról. A börtönszabályok célja a fogvatartottak alapvető jogainak oly módon történő védelme, amely összhangban áll őrizetük törvényes céljával, valamint olyan körülmények biztosítása, amelyek megkönnyítik a börtönből való szabadulásuk utáni visszailleszkedést.

Az európai börtönszabályok nem kötelező érvényűek, bár az Emberi Jogok Európai Bírósága a börtönkörülményekkel kapcsolatban benyújtott panaszok elbírálásakor e börtönszabályokat veszi alapul. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlata egyes esetekben igyekszik javítani a szélsőségesen rossz börtönkörülményeken, de valamennyi tagállamban nem érheti el az egységes megfelelést.

A munkában az Európa Tanács tölti be a vezető szerepet, tekintettel az e területen szerzett jelentős tapasztalatára és az eddigi tevékenységére. A jövőben az e területen végzett európai uniós fellépés is szerepet játszhat az egyenértékű börtönnormák biztosításában a 3. szakaszban ismertetett kölcsönös elismerésre vonatkozó eszközök megfelelő működése érdekében.

KÉRDÉS A FOGVATARTÁSI NORMÁKRÓL

10) Hogyan lehetne jobban elősegíteni az Európa Tanács és a tagállamok azon törekvését, hogy a megfelelő fogvatartási normákat átültessék a gyakorlatba?

7. NYILVÁNOS KONZULTÁCIÓ

A Bizottság reméli, hogy ez a zöld könyv széles olvasóközönséghez jut el, és sok területen érdeklődést kelt. A könyv tíz kérdést tartalmaz, amelyekre a Bizottság visszajelzést, észrevételeket és válaszokat vár a gyakorlati szakemberektől, azaz a bíráktól, az ügyészektől, az ügyvédektől és más jogászoktól, a büntetés-végrehajtási szervezetek vezetőitől, a szociális és próbaidős szolgálatoknál dolgozóktól, az előzetes letartóztatási központok és a börtönök munkatársaitól, a tudományos köröktől, az érintett nem kormányzati szervezetektől és kormányszervektől.

Kérjük, hogy válaszaikat 2011. november 30-ig küldjék el a következő címre:

European Commission (Európai Bizottság)
Directorate General Justice (Jogérvényesülési Főigazgatóság)
B1. egység – Büntető eljárásjog
MO59 03/068
B-1049 Brussels (Brüsszel)
Belgium
vagy e-mailben:

JUST-CRIMINAL-JUSTICE@ec.europa.eu

Adatvédelmi nyilatkozat

A személyes adatok feldolgozásának célja és köre:

A Bizottság csak annyiban rögzíti és dolgozza fel a nyilvános konzultációban részt vevők személyes adatait, amennyiben az az észrevételek nyomon követéséhez szükséges. Az Ön adatainak kezelése a személyes adatok közösségi intézmények és szervek által történő feldolgozása tekintetében az egyének védelméről, valamint az ilyen adatok szabad áramlásáról szóló 45/2001/EK rendelettel összhangban történik. Az Ön adatait az észrevételeinek nyomon követéséhez szükséges ideig rögzítjük és tároljuk. Az átláthatóság céljából az észrevételeket a benyújtók nevének és beosztásának feltüntetésével közzétesszük, elsősorban a Bizottság honlapján az alábbi címen: http://[...].

Az adatok helyesbítéséhez való jog és a személyesadat-kezelő:

Amennyiben személyes adatainak feldolgozásával kapcsolatban további információkra van szüksége, illetve jogait kívánja gyakorolni (pl. adatokhoz való hozzáférés vagy pontatlan és hiányos adatok helyesbítése), kérjük, írjon az alábbi e-mail címre: JUST-CRIMINAL-JUSTICE@ec.europa.eu

Ön jogosult arra, hogy bármikor az európai adatvédelmi biztoshoz forduljon jogorvoslatért edps@edps.europa.eu címre küldött e-mail útján.

MELLÉKLETEK

1. TÁBLÁZAT: A FOGVA TARTOTTAK SZÁMA AZ EURÓPAI UNIÓBAN 2009–2010

Statisztikák: A fogva tartottak száma az Európai Unióban
(Források: International Centre for Prison Studies – King's College – University of London, elérhető:

http://www.kcl.ac.uk/depsta/law/research/icps/worldbrief/?search=europe&x=Europe

és Eurostat, Statistics in focus [Statisztika fókuszban], 2010/58. szám.

EU tagállamok 2009/2010. évi adatok	Fogva tartottak száma összesen (az előzetes letartóztatásba/ vizsgálati fogságba helyezettekkel együtt)	Előzetes letartoztatásba helyezettek aránya (az összes fogva tartotton belül)	Kihasználtsági szint (a hivatalos kapacitás alapján)	Fogva tartottak aránya (a tagállam 100 000 lakosára)	Más állampolgárságú fogvatartottak aránya (az összes fogva tartotton belül, beleértve a más állampolgárságú uniós polgárokat és a harmadik országok állampolgárait is)	Fiatalkorúak/kiskorúak aránya (az összes fogva tartotton belül)
Ausztria	8 671	23,7%	102,9%	103	45,8%	2,6 %
Belgium	10 501	35%	118,9%	97	41,1%	0,3 %
Bulgária	9 071	10,4%	155,6%	120	1,9%	0,5 %
Ciprus	831	38,4%	150,5%	105	59,6%	0,6 %
Cseh Köztársaság	22 575	11,3%	111,9%	214	7,3%	0,7 %

Dánia	**3 967**	**34,9%**	**96%**	**71**	**21,9%**	**0,5 %**
Észtország	**3 436**	**21,9%**	**97,2%**	**256**	**39,4%**	**1 %**
Finnország	**3 231**	**17,1%**	**98,2%**	**60**	**10,3%**	**0,1 %**
Franciaország	**59 655**	**27,7%**	**118,1%**	**96**	**19,2%**	**1,1 %**
Németország	**69 385**	**15,5%**	**89,0%**	**85**	**26,3%**	**3,5 % (csak az előzetes letartóztatásban lévőkön belül)**
Görögország	**11 547**	**27,4%**	**129,6%**	**102**	**43,9%** -	**4,4 %**
Magyarország	**15 373**	**29,3%**	**127,7%**	**153**	**3,8%**	**3 %**
Írország	**4 409**	**14,9%**	**103,7%**	**99**	**10,8%**	**2,4 %**
Olaszország	**68 795**	**43,6%**	**153%**	**113**	**36,9%**	**0,5 %**
Lettország	**7 055**	**28,3%**	**70,4%**	**314**	**1%**	**2,1 %**
Litvánia	**8 655**	**14%**	**85,5%**	**260**	**1,2%**	**2,5 %**
Luxemburg	**706**	**47,2%**	**99,3%**	**139**	**69,5%**	**0,7 %**
Málta	**583**	**35,2%**	**84,5%**	**140**	**40,1%**	**6,1 %**
Hollandia	**15 604**	**36,3%**	**86,4%**	**94**	**27,7%**	**4,7 %**

Lengyelország	**82 794**	**10,3%**	**97,4%**	**217**	**0,7%**	**0,3 %**
Portugália	**11 896**	**19,4%**	**98,5%**	**112**	**20,2%**	**0,7 %**
Románia	**28 481**	**16,5%**	**81,4%**	**133**	**0,7%**	**1,6 %**
Szlovákia	**10 044**	**17,4%**	**94,6%**	**185**	**1,8%**	**0,8 %**
Szlovénia	**1 385**	**24,4%**	**124,2%**	**67**	**10,8%**	**2 %**
Spanyolország	**73 520**	**18,7%**	**136,3%**	**159**	**35,5%**	**0 % (a 21 éven aluliak aránya 2,1 %)**
Svédország	**7 286**	**24,7%**	**105,4%**	**78**	**28,7%**	**0,1 %**
Egyesült Királyság[28]						
a) Anglia és Wales	**85 206**	**14,9%**	**107,2%**	**154**	**12,9%**	**1,9 %**
b) Skócia	**7 781**	**20,2%**	**105,2%**	**149**	**3,4%**	**1,5 %**
c) Észak-Írország	**1 557**	**36,8%**	**82,7%**	**86**	**8%**	**1 %**
UNIÓS ÁTLAG		**24,7%**	**107,3%**	**137**	**21,7%**	**1,6%**

[28] Az Egyesült Királyságra vonatkozó adatokat a három külön joghatóság fennállása miatt külön-külön jelentik a) Anglia és Wales, b) Skócia, illetve c) Észak-Írország vonatkozásában.

2. TÁBLÁZAT: JELENLEGI UNIÓS SZINTŰ TÁMOGATÁSI TEVÉKENYSÉGEK

Megnevezés	A tevékenység jellege	Leírás
Büntetőjogi jogérvényesülés program (JPEN)		**A büntetőjogi jogérvényesülési program a büntetőjogi jogérvényesüléshez kapcsolódó projekteket finanszíroz.**
	„Tanulmány az EU-ban alkalmazott őrizetről”	**Az EU-ban alkalmazott őrizetről szóló tanulmányt az Institute for International Research on Criminal Policy, valamint a genti (BE) és tilburgi (NL) egyetem készítette. A tanulmány EU-szerte végzett empírikus kérdőív alapú felmérés valamennyi tagállam börtönkörülményeiről. Megvizsgálja a börtönkörülményeket, az őrizet időtartamát, a korai szabadlábra helyezésre vonatkozó rendelkezéseket, a fogvatartottak egészségi állapotát, a megfelelő állapotokat (a nemzetközi normáknak való megfelelést), a felügyeletet és az ellenőrzést, továbbá külön szakaszt tartalmaz a fiatalkorúakról. A tanulmányt 2011 nyarán teszik közzé.**
	„Előzetes letartóztatás az Európai Unióban”	**A hollandiai tilburgi és a németországi greifswaldi egyetem által készített „Pre-trial detention in the European Union, An Analysis of Minimum Standards in Pre-trial Detention and the Grounds for Regular Review in the Member States of the EU” című tanulmány statisztikai elemzéseket és az egyes uniós tagállamokra vonatkozó egyedi fejezeteket tartalmaz.**
A beilleszkedés útjai	**Európai börtönoktatási konferencia**	**2010 februárjában az Európai Bizottság európai konferenciát rendezett a börtönoktatásról és a beilleszkedés útjairól. Ennek eredményei igen hasznosnak bizonyultak a jövőbeni börtönoktatási modulok kidolgozási útjainak kialakításában.**
Egész életen át tartó tanulás programja (LLP) **&** **Fiatalok**	**Az elkövetők rehabilitációját célzó kezdeményezések**	**A hatékony rehabilitációs stratégiák alapvető elemei az oktatás és a képzés, csakúgy, mint a veszélyeztetett fiatalokra irányuló intézkedések. Ennek legfontosabb uniós eszközei az egész életen át tartó tanulás programja és a fiatalok lendületben program. A kifejezetten az elkövetők rehabilitációját célzó**

lendületben program		**kezdeményezések keretében több mint 100 támogatást osztanak szét összesen mintegy 12 millió EUR értékben.**
Európai Szociális Alap	**A korábbi elkövetők szakmai és társadalmi visszailleszkedését támogatja.**	**Az Európai Szociális alap a korábbi elkövetők szakmai és társadalmi visszailleszkedését egyaránt támogatja. Általános az egyetértés abban, hogy a visszaesések csökkentésének egyetlen és legfontosabb tényezője az, hogy az elkövetőnek legyen a szabadlábra helyezésekor munkája. A 2007 és 2013 közötti időszakra mintegy 10 milliárd EUR-t különítettek el a leghátrányosabb csoportok – köztük a fogva tartottak és korábbi elkövetők – szociális beilleszkedését támogató fellépésekre.**
EQUAL közösségi kezdeményezés stb.	**Célja a korábbi elkövetők foglalkoztathatóságának erősítése**	**Az EQUAL közösségi kezdeményezés célja a korábbi elkövetők foglalkoztathatóságának erősítése. 11 tagállam részvételével létrejött egy, a korábbi elkövetők visszailleszkedését célzó tanulási hálózat, amely 2012 elejéig részesül finanszírozásban. Több különböző program is biztosít a strukturális alapok forrásaiból büntetés-végrehajtási intézményekben működő szakképzési létesítményeket. Olyan beruházásokról van szó, amelyeket az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) eszközölt olyan területeken, mint az oktatási-képzési munkahelyek, és ezt egészítik ki az Európai Szociális Alap fellépései, amelyek célja a volt fogvatartottak társadalmi visszailleszkedésének elősegítése.**
Peer-to Peer II projekt	**A projekt célja Európa-szerte a fogvatartottakkal való rossz bánásmód csökkentése nemzeti szinten**	**Az Európai Bizottság, az Európa Tanács és az újonnan létrejött Emberi Jogi Alap Peer-to-Peer II Projekt néven olyan nagy projektet társfinanszíroz, amely kiterjed az európai nemzeti megelőzési mechanizmusokra irányuló projekt finanszírozására is. A projekt általános célkitűzése a fogvatartottakkal való rossz bánásmód csökkentése nemzeti szinten.**